

**ХМЕЛЬНИЦЬКЕ ОБЛАСНЕ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА БІБЛІОТЕКА ім. М. ОСТРОВСЬКОГО.**

**ВІДЗНАЧЕННЯ ЗНАМЕННИХ
І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ
В 1985 РОЦІ**

**(Методичні рекомендації на допомогу
бібліотечним працівникам)**

ХМЕЛЬНИЦЬКЕ ОБЛАСНЕ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА БІБЛІОТЕКА ІМ. М. ОСТРОВСЬКОГО.

ВІДЗНАЧЕННЯ ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ В 1985 РОЦІ

(Методичні рекомендації на допомогу
бібліотечним працівникам)

Упорядник: кандидат історичних наук С. К. Гуменюк.

Рецензенти: Т. Г. Нижник, С. Р. Пащенко.

Відповідальний за випуск Т. В. Логвиненко.

Бібліотеки беруть активну участь в громадсько-політичному житті області. Ведуть широку пропаганду рішень XXVI з'їзду партії, грудневого (1983 р.), квітневого (1984 р.) Пленумів ЦК КПРС, постанов 1-ї сесії Верховної Ради СРСР одинадцятого скликання. Організовані книжкові виставки: «Резерви виробництва на службі науково-технічного прогресу», «Рубежі четвертого року п'ятирічки», «Реалізація Продовольчої програми СРСР — запорука зміцнення миру».

Відзначаючи 114-річницю з дня народження В. І. Леніна, бібліотеки провели ленінські читання «Ленін і Поділля», «Ленінська «Искра» на Поділлі», «Ленін — організатор партії і держави Рад», «З Леніним в серці», «Ленін несе по планеті сиво безсмертних ідей».

Під час підготовки до виборів у Верховну Раду СРСР широкою популярністю користувалися усі журнали «Радянська влада — вища форма демократії», «Держава — це ми», «Депутат — слуга народу»; читальні конференції: «Радн — влада народна», «Радянська виборча система — найдемократичніша в світі», «Вибори до Рад — торжество народовладдя».

До 40-річчя визволення області від німецько-фашистських загарбників бібліотеки провели тижні бойової слави. Організували зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни, влаштовували виставки, перегляди літератури на теми: «Батьківщина славить подвиг героїв», «Армії миру—любов нашу щирю», «Немеркнучий подвиг радянського народу», провели читальні конференції «Поділля не скорилось», вечори книги «Герої безсмертного подвигу», «Шепетівка на вогненних рубежах», «Проскурівське підпілля», «Подвиг доктора Михайлова», «Герої не вмирають», «Дорогами війни».

Значна робота проведена по відзначенню ювілейних дат міст і сіл, промислових підприємств, колгоспів, діячів науки, культури і мистецтва. Особливо змістовно проводиться робота в Дунаєвецькому районі. 580-річчю м. Дунаєвець була присвячена історико-краєзнавча конференція. В ній взяли

участь ветерани партії, пропагандисти, вчителі-історики. З доповіддю «Минуле і сучасне Дунаєвець» виступив секретар райкому Компартії України В. С. Прокопчук. Заслухаві повідомлення про археологічні дослідження на території району, місто в період феодалізму і капіталізму, про боротьбу трудящих Дунаєвець з зовнішніми і внутрішніми ворогами за збереження і зміцнення завоювань Великого Жовтня, про участь робітників суконної фабрики ім. Леніна у революційній боротьбі. Всебічно висвітлено теми: «Трудящі Дунаєвець — Леніну», «Дунаївці в роки довоєнних п'ятирічок», «Діяльність партизанського загону ім. Ленінського комсомолу в Дунаєвецькому районі в роки Великої Вітчизняної війни» та інші.

Заслужовують уваги вечори вшанування ветеранів партії, учасників громадянської і Вітчизняної воєн, передовників виробництва, посвята в робітники, колгоспники, урочисті проводи в армію і на пенсію.

Із схваленням слід відмітити, що матеріал, який друкувався на шпальтах районних газет під рубрикою «Знаменні і пам'ятні дати», за 1984 рік став більш змістовним і цілеспрямованим.

Як і в попередні роки рекомендуємо скласти список усіх дат, які планується відзначити в 1985 році. Це дасть можливість здалегідь підготуватися до їх відзначення. Основою для такого списку є календарі, що їх видають видавництва «Советская Россия» разом з Державною публічною історичною бібліотекою РРФСР та Державна ордена Трудового Червоного Прапора республіканська бібліотека УРСР ім. КПРС, а також рекомендації обласної бібліотеки.

Додаток — анотований список знаменних, пам'ятних дат Хмельниччини на 1985 рік.

СІЧЕНЬ

80 років революції 1905—1907 років в Росії.

Революція 1905—1907 рр. в Росії була першою народною революцією епохи імперіалізму. Її по праву вважають найвидатнішою подією в дожовтневій історії визвольної боротьби народів нашої країни. Вона сколихнула всю самодержавну Росію, залучила до активної боротьби широкі народні ма-

си, озброїла робітничий клас цінним революційним досвідом і стала провісницею Великої Жовтневої соціалістичної революції.

Початком першої російської революції стали події 9 січня 1905 р. Звістка про криваву розправу над мирною демонстрацією робітників у Петербурзі блискавично рознеслася по всій країні і викликала гнів та обурення трудового народу. Прокотилася могутня хвиля страйків. На Поділлі першими застрайкували робітники металообробних підприємств і залізничного транспорту. Протягом січня—лютого відбулися мітинги протесту на Проскурівському, Кам'янець-Подільському, Дунаєвецькому, Городоцькому чавуноливарних заводів, на залізничних вузлах Гречани, Проскурів, Шепетівка.

З початком весняних польових робіт набрав широкого розмаху страйковий рух сільськогосподарських робітників. Страйки почалися у Солобковецькій волості Новоушицького повіту і швидко поширилися на сусідні повіти. Як повідомляв подільський губернатор міністру внутрішніх справ, в Новоушицькому, Проскурівському та Кам'янець-Подільському повітах страйкували селяни 110 сіл. Усього в квітні 1905 р. в Подільській губернії відбулося 129 страйків сільськогосподарських робітників.

Озброєні рішеннями III з'їзду РСДРП, більшовицькі організації і групи Кам'янця-Подільського, Проскурова, Городка, Старокостянтинова, Шепетівки та інших міст очолили боротьбу трудящих Поділля з самодержавством.

Літо 1905 р. на Поділлі ознаменувалося далішим піднесенням революційної боротьби. У липні серед перших застрайкували робітники і ремісники Кам'янця-Подільського. Ряд страйків відбулося у Проскуріві, де виступили робітники чавуноливарного і механічного заводів. У вересні, коли розпочався сезон цукроваріння, страйк оголосили робітники Антонінського, Городоцького, Проскурівського та Сатанівського цукрових заводів.

В жовтні 1905 р. революційний рух охопив всю країну. Жовтневий страйк на Україні був складовою частиною загальноросійського революційного руху. Застрільниками Жовтневих подій на Поділлі виступили залізничники Гречани і Шепетівки. З новою силою розгорілася класова боротьба на

селі. Селяни багатьох сіл вимагали «оголошення всієї землі власністю всього народу і передачі її в рівне користування громадянам, трудовим артілям і товариствам».

Величезний вплив на дальше розгортання революційних подій в губернії мало грудневе збройне повстання, яке розпочав пролетаріат Москви, і з виключним революційним поривом підхопив робітничий клас Поділля. В грудні на Поділлі не було жодного міста, в якому б не відбувалися виступи робітників і ремісників з економічними і політичними вимогами.

Із 30 тисяч робітників, зайнятих на промислових підприємствах Поділля, підпорядкованих фабрично-заводській інспекції, в 26 страйках, що охопили 43 підприємства, взяли участь близько 15 тисяч чоловік, на 9 залізничних підприємствах страйкувало 3 тисячі чоловік, на 33 ремісничих і торговельних підприємствах майже 4 тисячі робітників. В її політичних мітингах і демонстраціях взяло участь 10 тисяч чоловік.

Услід за робітниками піднялися селяни. Особливо великого розмаху набрав аграрний рух в Ізяславському, Летичівському, Новоушицькому і Старокостянтинівському повітах. В період загального піднесення революції на Поділлі відбулося 475 селянських виступів.

Царський уряд, занепокоєний становищем в губернії, наказав перетворити Поділля в «особливо небезпечний район». Сюди, крім військових частин і з'єднань, які перебували постійно, було направлено 7 піхотних, 3 кавалерійських полки, артилерійську бригаду, окремий артилерійський дивізіон. Крім військ, в губернію було відряджено 154 урядники і 1666 стражників.

Грудневе збройне повстання було апогеем революції. Після його поразки почався поступовий спад боротьби. Незважаючи на поразку, грудневе повстання мало велике історичне значення. В. І. Ленін зазначав, що це був найбільший після Паризької комуні 1871 р. рух пролетаріату. Вождь трудящих надавав особливо великого значення вивченню революції 1905—1907 рр. Потрібно, зазначав Ілліч, «щоб народ знав ці сповненні життя, багаті змістом і великі за своїм значенням і своїми наслідками дні значно докладніше, детальніше і ґрунтовніше».

ЛІТЕРАТУРА

В. І. ЛЕНІН. Доповідь про об'єднаний з'їзд РСДРП: (Лист до петербурзьких робітників). — Повн. збір. творів. Т. 13, с. 1—63.

ЛЕНІН В. І. Проти бойкоту. — Повн. збір. творів, т. 16, с. 1—35.

ЛЕНІН В. І. Уроки Московського повстання. — Повн. збір. творів. Т. 13, с. 346—353.

РЕВОЛЮЦІЯ 1905—1907 гг. на Україні: сб. документов и материалов. В 2-х т. — К.: Политиздат УССР, 1955.

Т. 1. Подъем революционного движения на Украине накануне первой русской революции (1901—1904 гг.)—798 с.

Про Поділля див. на с. 163, 164, 166, 198, 525, 593. Т. 2, ч. 1. Революционная борьба на Украине в период первой русской революции (1905 г.) — 938 с.

Про Поділля див. на с. 142—145, 351—353, 358, 359, 361, 365, 752—754, 762—764.

Т. 2, ч. 2. Революционная борьба на Украине в период русской революции (1906—1907 гг.)—359 с.

Про Поділля див. геогр. показч. с. 324—334.

РЕВОЛЮЦІЙНІ події 1905—1907 рр. на Поділлі: 3б. документів. — Вінниця, 1956.—222 с.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область.— К., 1971.—706 с.

НАРИСИ ІСТОРІЇ Хмельницької обласної партійної організації. — 2-е вид.—Львів: Каменяр, 1982.—271 с.

Про революцію 1905—1907 рр. с. 11—22.

ГУМЕНЮК С. К. Поділля в період революції 1905—1907 років: Метод. розробка. — Хмельницький, 1981.—26 с. — (Хмельниц. обл. орг. т-ва «Знання»).

ЗЕЛЕНЮК І. С. Революційний рух на Поділлі в період народної революції 1905—1907 рр. в Росії.—В кн.: Наукові записки Кам'янець-Подільського педінституту. Т. 3. Серія історико-філологічна. Хмельницький, 1956, с. 3—50.

ЛЕЩЕНКО М. Н. Селянський рух на Правобережній Україні в період революції 1905—1907 рр.—К.: Вид-во АН УРСР, 1955.—229 с.

Про Поділля див. на с. 22—25, 30—33, 41, 44, 46—48, 55, 57, 58, 60, 63, 70, 71, 76—78, 81, 84—91, 94, 95, 97, 101—103, 105, 107, 111, 114—116, 121—125, 127—132, 140, 142, 146, 148, 155, 159—161, 164, 166, 181, 187, 190, 195, 198, 201—203, 208, 212.

ЛЕЩЕНКО М. Н. Українське село в революції 1905—1907 рр. — К.: Наук. думка, 1977.—360 с.

В кн.: широко висвітлюється рух трудящих Поділля.

ЛЕЩЕНКО М. Н. Утворення союзу робітничого класу і селянства в роки першої російської революції.—К., 1975.—48 с. — (Т-во «Знання» Української РСР).

В брошурі є відомості про поширення на Поділлі творів К. Маркса, Ф. Енгельса, В. І. Леніна, про страйк, аграр. рух. с. 11—13, 17, 27, 31, 33.

ЛОСЬ Ф. Е. Революція 1905—1907 років на Україні.—К.: Вид-во АН УРСР, 1955.—432 с.

Про Поділля див. на с. 13, 19, 21, 33—36, 105, 126, 137, 180, 182—184, 189, 191, 194, 245, 246, 253, 319, 347, 348, 354, 358, 360, 365, 373, 379, 388, 390, 393.

РЕВОЛЮЦІЙНА боротьба трудящих України в 1905—1907 рр. (36. статей).— К.: Наук. думка, 1980.—125 с.

Про Поділля див. с. 29, 32, 92, 97, 98, 100, 111, 114—116, 118, 119, 126, 128, 210, 213.

20 СІЧНЯ

105 років з дня народження Козицького Миколи Григоровича

(20. I. 1880—30. X. 1920).

Микола Григорович Козицький — радянський державний і партійний діяч. Член Комуністичної партії з 1903 р. Народився в Кам'янці-Подільському в сім'ї робітника. Брав участь у транспортуванні денікської «Искры» з-за кордону в Росію. В 1905—1907 рр. проводив партійну роботу в Одесі і на Поділлі. Козицького не раз заарештовували, висилали, деякий час він жив в еміграції. У 1910—1912 рр. вчився на медичному факультеті Київського університету, виключений за революційну діяльність.

Після Лютневої революції 1917 р. член завкому заводу «Сіменс і Гальське» в Петербурзі; один з керівників Васильєвського районного комітету РСДРП(б); працював в Центральній раді фабзавкомів, брав активну участь у формуванні загонів Червоної Гвардії. Учасник Великої Жовтневої соціалістичної революції. Обирався до складу Петроградського комітету партії, Петроградської Ради робітничих і солдатських депутатів і ВЦВК.

В 1918—1919 рр. працював головою міської Ради, а потім головою губвиконкому в Нижньому Новгороді. У 1919 р. Козицький на Південно-Західному фронті. Після визволення Поділля від буржуазно-національної Директорії його обира-

ють головою Подільського губревкому. Під керівництвом Козицького здійснюється ряд заходів по зміцненню Радянської влади в губернії. В жовтні 1920 р. загинув у бою з петлюрівською бандою.

Ім'я Козицького — відважного бійця ленінської партії добре відоме радянським людям. Його ім'ям названі підприємства, вулиці, парки в Ленінграді, Омську, Вінниці.

ЛІТЕРАТУРА

ПЕРЕПИСКА В. И. Ленина и руководимых им заграничных партийных органов с социал-демократическими организациями Украины. (1901—1905 гг.): Сб.: документов и материалов.—К.: Политиздат Украины, 1964.—867 с.

Про М. Г. Козицького с. 253, 263.

ПОДІЛЛЯ в роки громадянської війни (лютий 1918 р.—грудень 1920 р.): Документи й матеріали.—Вінниця: Кн. — газ. вид-во, 1959.— 487 с.

Про М. Г. Козицького с. 339, 390.

ІСТОРІЯ міст і сіл УРСР. Хмельницька область.—К.: УРЕ, 1971.— 706 с.

Про М. Г. Козицького с. 305.

НАРИСИ історії Хмельницької обласної партійної організації. — Львів: Каменяр, 1972. — 372 с.

Про М. Г. Козицького с. 19, 25, 27.

ГУМЕНЮК С. Герой Жовтня: (До 100-річчя з дня народження М. Козицького). — Рад. Поділля, 1980, 4 квіт.

ГУМЕНЮК С. К., Морський М. Д. Туристські маршрути Хмельниччини: Путівник. — Львів: Каменяр, 1983.—120 с. 23 іл.

Про М. Г. Козицького с. 50.

ДРОВЧАК Г. Ю. Боєць ленінської гвардії — Укр. іст. журн., 1970, № 1, с. 129. — (До 90-річчя від дня народження М. Г. Козицького).

ДРОЖДОВ М. Агент «Искры» (Н. Г. Козицький). — Правда України, 1980, 20 янв.

ЗАХАР'ЯШ Є., Тельман Й. Микола Григорович Козицький.—Одеса: Маяк, 1971.—115 с.—(Ленінської гвардії бійці).

МОЗЖЕРІН П. Кризь роки і відстані.—Вінницька правда, 1977, 9 черв.

Про відкриття пам'ятника М. Г. Козицькому на Омському приладобудівному з-ді ім. М. Козицького.

ОСЛИКОВСКАЯ Е. Был моим учителем (Н. Г. Козицький).—Нева, 1981, № 3, с. 217—218.

СВАРИЧЕВСЬКИЙ А. Підпис у партквитку Ілліча.—Рад. Поділля, 1981, 19 берез.

Про М. Козицького та його дружину Євгенію Миколаївну.
КОЗИЦЬКИЙ Николай Григорьевич. — В кн.: БСЭ, 3-е изд., 1973, т. 12, с. 387.
КОЗИЦЬКИЙ Микола Григорович. — В кн.: УРЕ, 2-е вид., 1980, т. 5, с. 234.

СІЧЕНЬ

40 років Хмельницькій взуттєвій фабриці ім. 60-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції.

В січні 1945 р. в колишніх тимчасових казармах 46 Дніпропетровського піхотного полку було відкрито Хмельницьку взуттєву фабрику. 32 робітники за рік виробили 4,5 тис. пар чоловічих і хлопчачих черевиків. У 1963 р. фабрика випустила понад 500 пар взуття. Їй першій серед промислових підприємств області присвоєно звання «Підприємство комуністичної праці». Через десять років фабрика справила своє новосілля. У зарічанському мікрорайоні міста розкинулися її сучасні виробничі корпуси, гуртожиток, дитячий садок, житлові будинки. Взуттєвники достроково освоїли нові потужності. З квартала в квартал стали виборювати призові місця у республіканському і всесоюзному соціалістичному змаганні підприємств легкої промисловості.

У числі п'яти передових підприємств легкої промисловості України колектив фабрики виступив з ініціативою по збільшенню випуску товарів вищої категорії якості і зобов'язався до 60-річчя Великого Жовтня виготовити кожну третю пару взуття із державним знаком якості та індексом «Н». Це зобов'язання успішно виконано. У дні всенародного свята підприємству було присвоєно високе звання: «Фабрика ім. 60-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції».

— Нині — це сучасне підприємство, яке виготовляє майше шість мільйонів пар взуття на рік. На ньому трудиться понад 2300 робітників, з яких більша половина ударники комуністичної праці.

ЛІТЕРАТУРА

БОРЕЦЬКИЙ В., Дайчман С.

1. Роки зростання. 2. Це і є колектив. 3. Жити красиво. 4. І тим щасливі: (Про трудові здобутки роботи колективу Хмельницької взуттєвої ф-ки ім. 60-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції). — Рад. Поділля, 1978, 7 жовт.

БУНІН Є. Якщо ти базовик: (Про співробітництво Хмельниць. ТУ № 6 і базового підприємства Хмельниць. взуттєвої ф-ки).—Корчагінець, 1981, 31 жовт.

БУЯНОВСЬКА Г. Обнова принесе радість: (Про випуск товарів для дітей на Хмельниць. взуттєвій ф-ці).—Рад. Поділля, 1978, 2 груд.

ВАЛЬКОВЕЦЬ Л. В основі — комплексний план (технічного переозброєння Хмельниць. взуттєвої ф-ки). — Рад. Поділля, 1980, 27 серп.

ВКЛАД наскрізних бригад: (Про випуск продукції вищої категорії якості на Хмельниць. взуттєвій ф-ці).—Рад. Україна, 1980, 7 серп.

ВСЕ ДЛЯ ДІВЧАТ.: (Про дівочий клуб «Молода господарка» при гуртоситку Хмельниць. взуттєвої ф-ки).—Рад. Україна, 1979, 15 верес.

ГАНДЖІЙ О. Із внесків кожного: (Про економію сировини на Хмельниць. взуттєвій ф-ці). — Рад. Поділля, 1983, 22 квіт.

РАЙЗМАН А. І. Досвід роботи по збільшенню випуску взуття вищої категорії якості (на Хмельниць. взуттєвій ф-ці).—Лег. пром-сть, 1978, № 4, с. 35—39.

РЕКРУТ Я. Наслідуючи приклад новаторів: (Працювати ударно, по ленінськи—такий девіз у взуттєвників Хмельниць. ф-ки).—Робітн. газ., 1980, 12 квіт.

ТРАЧУК В. Вірність обов'язку: (Про високу якість роботи зміни «А» 5-го цеху Хмельниць. взуттєвої ф-ки).—Рад. Поділля, 1982, 24 серп.

11 ЛЮТОГО

55 років з дня народження **КОТИКА**

Валентина Олександровича

(11. II. 1930 — 17. II. 1944).

Валентин Олександрович Котик — юний учасник партизанського руху на Поділлі під час Великої Вітчизняної війни, Герой Радянського Союзу. Народився в с. Хмелівка Шепетівського району. З 1937 р. жив і навчався в м. Шепетівці. Коли місто окупували німецько-фашистські загарбники, Котик вступив до підпільної організації, виконував бойові доручення. Пізніше продовжував боротьбу в партизанському загоні. Загинув у боях за визволення м. Ізяслава. Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1-го ступеня, медаллю. Ім'я Котика присвоєно школі, де він навчався, Шепетівському і Хмельницькому палацам піонерів. У м. Шепетівці йому встановлено пам'ятник.

ЛІТЕРАТУРА

ПРО ПРИСВОЄННЯ посмертно звання Героя Радянського Союзу піонерів-партизану В. О. Котику: Указ Президії Верховної Ради СРСР 27 червня 1958 р. — В кн.: Поділля у Великій Вітчизняній війні (1941—1945 рр.). Львів, 1969, с. 243.

АНТОНІВ Г. На батьківщині юного Героя (В. Котика)—Рад. Освіта, 1975, 26 квіт.

БУГАЙ Е. М., МАКУХИН М. Е. Валькино небо (о Котике В. А.). — В кн.: Бугай Е. М., Макухин М. Е. Из когорты мужественных Львов, 1978, с. 80—83.

ЕМУ БЫЛО БЫ 50: (О Вале Котике). — Учит. газ., 1980, 23 февр.

ИСТОРИЯ Ленинского Коммунистического Союза Молодежи Украины: 3-е изд.—К.: Молодь, 1973.—774 с.

Про Котика Валю с. 429, 438.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР Хмельницька обл.—К.: УРЕ, 1971.—706 с.

Про Валю Котика, с. 51, 271, 621.

КОНДРАТЮК Е. Музей В. Котика в Шепетівці.—Культура і життя, 1980, 28 лют.

КОТИК В. А. — В кн.: Подвигом ушавлені. К., 1978, с. 169—171.

КОТИК Г. Останій бій: (Про Валю Котика).—В кн.: Червоні маки. К., 1976, с. 39—43.

НЕСТЕРЕНКО В. Життя, як снадах: (До 50-річчя з дня народження Валі Котика). — Рад. Поділля, 1980, 10 лют.

ПЮПА Г. Вічно юний партизан-герой (В. Котик).—Почат. шк., 1980, № 2, с. 11—15.

СБОЙЧАКОВ М. Валя Котик.—В кн.: Сбойчаков М. Два юных героя. М., 1964, с. 34—67.

КОТИК Валентин Олександрович. — В кн.: УРЕ, 2-ге вид., 1980, т. 5, с. 454.

КОТИК Валя (Валентин Олександрович).—В кн.: Рад. енцикл. історії України, 1970, т. 2, с. 487.

КВІТЕНЬ

420 років з часу першої згадки про с. Чемерівці.

Чемерівці — селище міського типу, центр Чемеровецького району. Розташований на річці Жванчик (бас. Дністра) за 15 км на Південь від залізничної станції Закупне.

У письмових джерелах Чемерівці вперше згадуються в 1565 році. У квітні 1905 р. в Чемерівцях відбувся виступ селян, які вимагали підвищення заробітної плати в поміщицьких економіях. Наступного року спалахнуло нове заворушення під час жнив. Наляканий поміщик втік з Чемерівців. Селяни спалили панський будинок і господарські будівлі. Каральний загін, що прибув до села, придушив цей виступ.

Після перемоги Великої Жовтневої соціалістичної революції селяни Чемерівців відібрали у місцевого поміщика 1398 десятин землі і 115 десятин лісу. У грудні 1917 р. було створено земельний комітет, а згодом — Раду селянських депутатів. В січні 1918 р. в містечку встановлено Радянську владу.

На початку 1921 р. в Чемерівцях організувалися партійний і комсомольський осередки. З початком масової колективізації створюється два колгоспи, які з часом об'єдналися в один «Паризька комуна». Велику роль в організаційно-господарському зміцненні колгоспу відіграла МТС, створена в 1930 р. В 1940 р. Чемеровецьку МТС нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора.

В період Великої Вітчизняної війни в Чемерівцях діяла підпільна група, яку очолював комуніст Й. І. Протоцький. Згодом на базі групи виник партизанський загін ім. Чапаєва. Командиром загону став комуніст М. Т. Токалюк, комісаром — комуніст Й. Й. Сирваровський. У березні 1944 р. загін ім. Чапаєва з'єднався з регулярними частинами Червоної Армії і брав участь у визволенні району та селища від німецько-фашистських окупантів.

Проїшли роки, залікували чемерівчани рани нанесені війною. Нині Чемерівці — гарно впорядкований районний центр. Тут працюють колгосп «Україна», районне об'єднання «Сільгосптехніки», «Міжколгоспбуд», інкубаторна станція, автопідприємство, маслоробний завод, хлібозавод, комбінат побутових послуг. В центрі селища — універмаг, кінотеатр «Україна», середня школа, медичне училище, дитяча музична школа, 2 бібліотеки. Справжнім вогнищем культурно-масової роботи серед населення став районний будинок культури. Тут діють хоровий та вокальний, драматичний і художнього слова гуртки, ансамбль баяністів й бандуристів, жіночий інструментально-вокальний ансамбль і танцювальний колектив.

Розширюється мережа закладів охорони здоров'я трудящих. У селищі споруджено районну лікарню на 200 ліжок, діє два медичні пункти, аптека.

ЛІТЕРАТУРА

ВИНОКУР І. С., Глинська М. Г. ЧЕМЕРІВЦІ. — В кн.: Історія міст і сіл УРСР. Хмельницька область. К., 1971, с. 576—583.

ПРОТОЦЬКИЙ Й. Друзі мої партизани: (Про Чемеровецьких партизан, загін ім. Чапаєва). — К.: Політвидав України, 1973. — 141 с.

ВАСИЛЕВСЬКИЙ М. Серед своїх людей: Гвардійці одинадцятої п'ятирічки. — Рад. Поділля, 1984, 28 січ.

Про голову колгоспу «Україна» Чемеровец. р-ну Л. Ю. Скрипчука.

ГУМЕНЮК С. К., Морський М. Д. Туристські маршрути Хмельниччини: Путівник. — Львів: Каменяр, 1983. — 120 с., 23 іл.

Про Чемерівці с. 63—64.

КНИГА трудової слави: (Про передовиків колгоспу «Україна» с. Чемерівці). — Рад. Поділля, 1981, 11 груд.

ЛЕВИЦЬКИЙ А. Щедрий засів: (Про труд. будні механізаторів колгоспу «Україна»). — Нове життя, 1984, 29 трав.

МУЛЯР О. Честь білого халата: (Про Чемеровец. мед. уч-ще). — Рад. Поділля, 1958, 16 листоп.

ПРИЩЕПА В. Добрі результати співробітництва (колгоспу «Україна» Чемеровец. р-ну з госп-вами-партнерами). — Вільне життя, 1984, 30 трав.

ПРИЩЕПА В. Так, як намічено: (Про труд. здобутки працівників комплексу по відгодівлі великої рогатої худоби колгоспу «Україна»). — Нове життя, 1984, 14 лют.

ХЛОПЕЦЬ з Чемеровець. — Прапор юності, 1960, 1 квіт.

Про героїчний подвиг в Тихому океані уродженця с. Чемерівці П. Поплавського.

ЦУГЕЛЬ П. Наш рубіж — 80 центнерів: (Про вирощування високих урожаїв кукурудзи в колгоспі «Україна»). — Нове життя, 1984, 18 лют.

ШЕМЕГЕН В. О. Під партійним контролем: (Про орг. роботи комуністів колгоспу «Україна». смт. Чемерівці). — В кн.: Продовольча програма в дії. Львів, 1983, с. 27—31.

24 ЧЕРВНЯ

125 років з дня народження

ЯНОВСЬКОГО Феофіла Гавриловича

(24. VI. 1860—8. VII. 1928)

Феофіл Гаврилович Яновський — відомий терапевт, Академік АН УРСР (з 1927 р.). Народився в с. Миньківці (тепер Дунаєвецького району). В 1884 р. закінчив медичний факультет Київського університету, при якому і залишився працювати. В 1904—1905 рр. — професор госпітальної терапевтичної клініки Одеського (Новоросійського) університету, з 1905 по 1919 р. — професор лікарської діагностики Київського університету, в 1919—1921 рр. — завідуючий факультетською терапевтичною клінікою Кримського університету, з 1921 р. — завідуючий кафедрою терапії Київського медичного інституту.

Основні наукові праці стосуються клініки туберкульозу легенів, хвороб нирок, клінічної бактеріології, фізіології та патології травлення, патології кровообігу. Описав нові фізикальні ознаки захворювання легенів і плеври. Розробив питання імунітету, діагностики, клініки та терапії туберкульозу легенів. Наслідки досліджень патології нирок узагальнені в широко відомій праці «Діагностика захворювань нирок у зв'язку з їх патологією» (1927 р.). Велику увагу приділяв організації боротьби з туберкульозом.

У 1928 р. ім'я Яновського було присвоєно Київському туберкульозному інституту (тепер Український науково-дослідний інститут туберкульозу та грудної хірургії ім. академіка Ф. Г. Яновського).

Користувався великою популярністю як лікар-гуманіст і громадський діяч у галузі охорони здоров'я. Створив вітчизняну школу терапевтів.

ЛІТЕРАТУРА

БРАТУСЬ В. Д., Дупленко К. Ф. Здобутки охорони здоров'я України в сім'ї братніх народів.—К.: Здоров'я, 1972.—161 с.

Про Ф. Г. Яновського.—с. 120, 125, 128.

ГУМЕНЮК С. К., Морський М. Д. Туристські маршрути Хмельниччини: Путівник.—Львів: Каменяр, 1983.—120 с., 23 іл.

Про Яновського Ф. Г. с. 112—113.

ИВАНОВ В. Н. Академик Феофил Гаврилович Яновский.—В кн.: Иванов В. Н. Избранные труды. К., 1965, с. 332—341.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. — К.: УРЕ, 1971.—706 с.

Про Яновського Ф. Г. с. 47, 252.

КОРОТИЧ В. Біла діля Теофіла Яновського.—В кн.: Коротич В. Людина на повен зріст. К., 1972, с. 13—52.

НАУЧНАЯ, клиническая и общественная жизнь академика Ф. Г. Яновского: К 100-летию со дня рождения.—Врачеб. дело, 1969, № 12, с. 3—9.

ЯНОВСКИЙ Феофил Гаврилович. — В кн.: БСЭ, 3-е изд. 1978, т. 30, с. 511—512.

ЯНОВСЬКИЙ Феофіл Гаврилович. — В кн.: УРЕ, 1964, т. 16, с. 480.

ЯНОВСКИЙ Феофил Гаврилович.—В кн.: БМЭ, 1936, т. 35, с. 791.

ЯНОВСЬКИЙ Феофіл Гаврилович. — В кн.: Історія Академії Наук Української РСР. К., 1982, с. 734.

10 ЛИПНЯ

**70 років з дня народження
МОНЧАКА Мефодія Степановича**

(10. VII. 1915 — 1. 1944).

Мефодій Степанович Мончак — Герой Радянського Союзу. Народився в с. Харківці Старосинявського району в сім'ї селянина. Закінчив місцеву школу-семирічку. Працював бригадиром колгоспу. З 1937 р. перебував у лавах Радянської Армії.

В період Великої Вітчизняної війни капітан Мончак командував батареєю 4-го гвардійського червонопрапорного винищувального протитанкового полку. Йому не раз доводилося попадати у винятково критичне становище. Але мужність, стійкість і вірність військовому обов'язку кожного разу допомагали йому з честю вирішувати бойове завдання. В жовтні 1943 р., діючи у ворожому тилу на правому березі Дніпра в районі Блиставиці, батарея, якою командував Мефодій Степанович, знищила 6 танків, 4 самохідних гармати, 48 автомашин, 63 підводи і багато живої сили ворога. Вміло і хоробрі діяв Мончак і в бою за село Ново-Петрівці. Артилеристи його батареї сміливо увірвалися в село, швидко підготувалися до бою і розгромили відступаючу колону противника. При цьому було знищено 4 танки, 3 самохідних гармати, 12 гармат, багато солдатів і офіцерів. 64 гітлерівці артилеристи захопили в полон. За ці подвиги Мончаку 24 червня 1943 р. присвоєно звання Героя Радянського Союзу. В січні 1944 р. в районі Умані батарея під його командуванням кілька діб самовіддано стримувала атаки ворога і завдала йому тяжких втрат. В критичну хвилину бою офіцер Мончак став до гармати, прислуга якої загинула, і протягом трьох годин вів нерівний бій з ворогом. Він знищив 7 ворожих машин і сам загинув смертю героя.

Наказом міністра оборони СРСР від 13 березня 1970 р. Герой Радянського Союзу М. С. Мончак навечно внесений в списки Н-ської військової частини. Похований в парку Слави в Києві.

ЛІТЕРАТУРА

БУГАЙ Е. М., Макухин М. Е. По тылам врага: (О Герое Советского Союза М. С. Мончаке). — В кн.: Бугай Е. М., Макухин М. Е. Из когорты мужественных. Львов, 1978, с. 59—61.

ІСТОРІЯ міст і сіл УРСР. Хмельницька область.—К.: УРЕ, 1971.
—706 с.

Про Героя Радянського Союзу М. С. Мончака с. 527.
НАВЕЧНО в строю: Альбом.—2-й вып.—М.: Воениздат, 1973.—
303 с.

Про Героя Радянського Союзу М. С. Мончака с. 390.
ОСІН Л. Герой: (Про подвиг Героя Радянського Союзу М. С. Мончака). — Світло Жовтня, 1965, 9 трав.
САХНЕВИЧ Л. Батареї не знали, промаху: (Про Героя Радянського Союзу М. С. Мончака). — Рад. Поділля, 1966, 19 листоп.

27 ЛИПНЯ

100 років з дня народження ЗБАРСЬКОГО Бориса Ілліча

(27. VII. 1885—7. X. 1954).

Борис Ілліч Збарський — відомий радянський біохімік, дійсний член АМН СРСР, заслужений діяч науки РРФСР, Герой Соціалістичної Праці, лауреат Державної премії СРСР. Народився в м. Кам'янці-Подільському.

Закінчив Женевський і Петербургський університети. З перших років Радянської влади вів наукову і організаційну роботу в галузі хімічної промисловості і охорони здоров'я. В 1918 р. разом з О. М. Бахом заснував хімічний інститут ім. Л. Я. Карпова, а в 1920 р. — біохімічний інститут Наркомату охорони здоров'я РРФСР (тепер Біохімічний інститут АН СРСР), де проходила його наукова діяльність до 1930 р. Збарський очолив організований ним інститут харчування, який з часом увійшов до складу АМН СРСР. В 1945—1952 рр. керував Лабораторією біохімії раку АМН СРСР. Починаючи з 1923 р. завідував кафедрою біохімії 2-го Московського медичного інституту, а з 1934 по 1954 р. — 1-го Московського медінституту.

Збарському належить близько 70 наукових робіт, присвячених головним чином, проблемі обміну і біологічної функції білків. Ним вивчено явище адсорбції продуктів розпаду білка еритроцитів як фізіологічного депо амінокислот і регулятора їх наявності в плазмі крові. Ряд робіт присвятив хімізму імунітету; відзначив, що окремі амінокислоти нейтралізують дії токсинів і обґрунтував можливість терапевтичного застосування амінокислот і продуктів розпаду білка. Збарський і його співробітники провели досліді по ви-

значенню амінокислотного складу білків харчових продуктів і органів тіла людини, які мають значний інтерес для порівняльної біохімії, для оцінки потреби людини в харчових амінокислотах і для клініки.

Досліди Збарського і його співробітників по біохімії раку показали, що білки пухлин мають інший амінокислотний склад, ніж білки нормальних органів і тканин. На думку вченого пухлини мають особливий пухлинний білок, створення якого є результатом порушення синтезу білків під впливом канцерогенних факторів.

Збарський вніс багато нового в розробку технології виробництва метилового спирту, ацетону та інших продуктів сухої перегонки дерева. Розробив оригінальний спосіб виробництва хлороформу. Ним же був синтетично виготовлений антисептичний препарат — «бактерицид Збарського», гідролізний препарат для перентерального білкового харчування «Паренцит», який з успіхом застосовувався в клініці.

Разом з В. П. Воробйовим бальзамував тіло В. І. Леніна. В 1949 р. очолив групу радянських вчених, які бальзамували тіло Г. М. Димитрова.

Збарський заснував журнал «Экспериментальная биология и медицина» (1926 р.) и «Вопросы питания» (1931 р.).

Нагороджений 3 орденами Леніна та іншими орденами і медалями.

ЛІТЕРАТУРА

ГУМЕНЮК С. К., Морський М. Д. Туристські маршрути Хмельниччини: Путівник.—Львів: Каменярь, 1983.—120 с., 23 іл.

Про Б. І. Збарського с. 50.

ЗБАРСЬКИЙ Б. И. В кн.: А. Абрамов. У Кремлевской стены.—2-е изд. М., 1978, с. 22—23.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область.—К.: УРЕ, 1971.—706 с.

Про Б. І. Збарського с. 64, 323.

КОЗЛОВА Н. Професор Збарський.—Рад. Поділля, 1970, 23 черв.

МАРДАШЕВ С. Р. Борис Ильич Збарский: Некролог.—Вестник Академии мед. наук СССР, 1955, № 1, с. 62—63.

50 ЛЕТ советского здравоохранения (1917—1967).—М.: Медицина, 1967.—697 с.

Про Б. І. Збарського с. 161, 385—286, 386, 387, 642.

ЗВАРСКИЙ Борис Ильич. — В кн.: ВСЭ, 3-е изд., 1972, т. 9, с. 405.
ЗВАРСЬКИЙ Борис Ілліч — В кн.: УРЕ, 2-е вид., 1979, т. 4, с. 232.

ЗВАРСКИЙ Борис Ильич. — В кн.: БМЭ, 1959, т. 10, с. 723.

31 СЕРПНЯ

50 років Стахановського руху

(31. VIII. 1935 — — 31. VIII. 1985).

Стахановський рух — масовий рух трудящих СРСР за підвищення продуктивності праці на базі освоєння нової техніки; одна з форм соціалістичного змагання, що виникла в роки другої п'ятирічки (1933—1937). В Стахановському русі проявилися комуністичне ставлення до праці, продовження традицій перших комуністичних суботників і ударників. Початок стахановського руху поклав вибійник шахти «Центральна — Ірміне» в Кадіївці О. Г. Стаханов, який 31 серпня 1935 р. встановив рекорд видобутку вугілля відбійним молотком. За зміну (5 годин 45 хвилин) нарубав 102 т. вугілля, виконавши 14,5 норми. 18 вересня 1935 р. Стаханов перевищив досягнуту продуктивність, видобувши 227 т. вугілля. Послідовниками Стаханова були в автомобільній промисловості О. Х. Бусигін, у взуттєвій — М. С. Сметанін, у текстильній — Є. М. та М. І. Виноградови, на залізничному транспорті — П. Ф. Кривонос, у сільському господарстві — П. М. Ангеліна, М. С. Демченко та інші.

Стахановський рух широко підтримали — виробничі колективи Поділля. У 1935 р. понад 40 процентів робітників цукрової промисловості області включилися в рух новаторів виробництва. Ще вищий процент участі в русі був серед робітників металобробної промисловості і залізничного транспорту. На наступний рік стахановцями стали більшість робітників провідних галузей промисловості області.

У 1935 р. стахановський рух розгорнувся і в сільському господарстві Кам'янецького, Проскурівського і Шепетівського округів. В Дунаєвецькому, Ізяславському, Чемеровецькому районах десятки колгоспних бригад виростили і зібрали по 30—32 центнери зерна з гектара. На всю країну линула слава про подільських п'ятисотенниць Г. А. Швидку з Чемеровецького, Х. П. Байдич, К. К. Андрощук, М. Р. Пилипчук з Красилівського районів, які виростили понад 500 центнерів цукрових буряків на кожному гектарі. Всі вони були відзначені найвищою нагородою Батьківщини — орденом Леніна.

Особливу роль у розгортанні стахановського руху відіграв грудневий (1935 р.) Пленум ЦК ВКП(б), рішення якого стали бойовою програмою всіх партійних організацій у боротьбі за високу продуктивність праці.

У 1936 р. лише в Прескурівському скрузі 119 ланок зібрали з гектара 500—700 центнерів цукрових буряків, а 22—від 800 до 1000 центнерів. У Кам'янецькому окрузі 111 колгоспів вивезли з кожного гектара плантації на цукрові заводи від 201 до 400 центнерів цукрових буряків. Високою тут була і врожайність зернових культур.

Нині серед трудящих області широко розгорнулося соціалістичне змагання за підвищення ефективності і якості виробництва, прискорення науково-технічного прогресу, дострокове виконання рішень XXVI з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА

МАТЕРІАЛИ XXVI с'їзду КПСС.—М.: Політиздат, 1981.—223 с.

МАТЕРІАЛИ Пленума Центрального комітету КПСС. 26—27 декабря 1983 года. — М.: Політиздат, 1984.—31 с.

ЛІСОВИЙ Т. Г. На рівень величин завдань: (з доповіді першого секретаря обкому Компартії України на XXIII кон. обл. парт. орг. про виконання завдань XI п'ятирічки).—Рад. Поділля, 1984, 8 січ.

ГУМЕНЮК С. К. Вони були першими: До 40-річчя руху п'ятисотенниць (на Поділлі).—Корчакінець, 1975, 21 серп.

ГУМЕНЮК С. К., Морський М. Д. Туристські маршрути Хмельниччини: Путівник.—Львів: Каменяр, 1983.—120 с., 23 іл.

Про перших п'ятисотенниць, с. 74.

ДАШЕВСЬКА В. Піснюю вславлений час: (Розповідь про Кузьминських п'ятисотенниць). — Рад. Поділля, 1977, 6 берез.

ДАШЕВСЬКИЙ Б. Ширше впроваджувати технічний прогрес: 3 респ. наук. практ. семінару на маків. цукр. з-ді).—Рад. Поділля, 1984, 6 квіт.

ІСТОРІЯ міст і сіл УРСР. Хмельницька область.—К.: УРЕ, 1971.—706 с.

Про стахановський рух с. 56, 337, 388, 601.

НАРИСИ історії Хмельницької обласної партійної організації. 2-е вид. — Львів: Каменяр, 1982.—271 с.

Про стахановський рух с. 120—122.

ПО СТАХАНОВСЬКИ — значить: по-комуністичному. — Рад. Поділля, 1975, 31 серп.—(40 років славному почину).
Продовження стахановських традицій в обл.

15 ЖОВТНЯ

95 років з дня народження
КВІТКА Лева Мойсейовича
(15. X. 1890—12. IX. 1952).

Лев Мойсейович Квітко — єврейський радянський поет. Член Комуністичної партії з 1939 р. Народився в с. Голоскозі, тепер Летичівського району в сім'ї ремісника. В ранньому дитинстві став сиротою. З 10 років почалося самостійне життя. Як підмайстер маляра мандрував по містах і селах України. Деякий час жив і працював в Хмельницькому. Вірші почав писати з дитинства. У 1918 р. вийшла з друку його поема «Червона буря» — перший в єврейській літературі твір про Велику Жовтневу соціалістичну революцію. В 1919 р. видав книгу віршів для дітей «Песенки» і збірник лірики «Кроки».

Квітко був делегатом 1-го Всесоюзного з'їзду письменників (1934 р.), активним діячем дитячої літератури. В роки Великої Вітчизняної війни входив до складу єврейського антифашистського комітету.

Квітко — самобутній поет-лірик. Чистота і гострота поетичного сприйняття, любов до життя, до рідної землі, ствердження дружби між народами, віра в ідеали ленінської партії — такі основні риси поезії Лева Мойсейовича. Його лірика зігріта свіжим, добрим гумором. В 1941 р. Квітко написав роман у віршах «Роки молоді» про події 1918 р., який вийшов в російському перекладі в 1968 р. В українському перекладі вийшли такі твори письменника «У порту» (1930 р.), «Лям і Петрик» (1931 р.), «Два товариші» (1932 р.), «У мене тайна» (1958 р.). Вірші Квітка перекладені на 36 мов народів СРСР і на багато іноземних мов. На російську мову їх перекладали О. Ахматова, С. Маршак, М. Светлов та ін.

ЛІТЕРАТУРА

КВИТКО Л. М. Весны, лета, осени: Стихи.—М.: Сов. писатель, 1960.—255 с.

КВИТКО Л. М. Избранное: Стихи.—М.: Худож. лит., 1973.—367 с.

КВИТКО Л. Годы молодые: Роман в стихах. — М.: Сов. писатель, 1968.—192 с.

КВИТКО Л. Лям и Петрик, — М.: Гослитиздат, 1958.—283 с.

КВИТКО Л. Песня моей души: Избранные стихи.—М.: Сов. писатель, 1956.—348 с.

КВИТКО Б., Петровский М. Жизнь и творчество Льва Квитко: Сборник.—М.: Дет. лит., 1976.—238 с.

СЕРЕБРЯННЫЙ И. Поэт Октябрьских зорь: (О творчестве Льва Квитко).— В кн.: Серебрянный И. Современники и классики. М., 1971, с. 62.

СКОРСЬКИЙ М., Сваричевський А. Від Дністра до Горині: Літ.-мистец. карта Поділля.—Жовтень, 1972, № 10, с. 138.

СМИРНОВ В. Лев Квитко.—В кн.: Смирнова В. Статьи и воспоминания. М., 1969, с. 293—330.

ЧУКОВСКИЙ К. Квитко.—В кн.: Чуковский К. Современники. М., 1962, с. 523—542.

КВИТКО Лев Мойсеевич. — В кн.: БСЭ, 3-е изд., 1973, т. 12, с. 12.

КВИТКО Лев Мойсейович. — В кн.: УРЕ, 2-е вид., 1980, т. 5, с. 87.

КВИТКО Лев Мойсейович. — В кн.: Краткая лит. энциклопедия, 1966, т. 3, с. 472—473.

2 ЛИСТОПАДА

70 років з дня народження ЛАВРИКА Семена Семеновича

(н. 20. X. (2. XI.) 1915).

Семен Семенович Лаврик — відомий лікар-гематолог, член-кореспондент АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР. Член КПРС з 1939 р. Народився в с. Велика Слобідка Кам'янень-Подільського району. Закінчив Вінницький медінститут. Учасник Великої Вітчизняної війни. У 1946—1950 рр. — директор Львівського науково-дослідного інституту переливання крові та невідкладної хірургії, у 1950—1953 рр. — завідувачий Львівським обласним відділом охорони здоров'я, у 1953—1954 рр. — ректор Івано-Франківського медичного інституту, у 1954—1960 рр. — перший заступник Міністра охорони здоров'я УРСР, у 1960—1970 рр. — директор Київського науково-дослідного інституту гематології та переливання крові. З 1970 р. — ректор Київського медичного інституту.

Основні наукові праці присвячені патофізіології кісткового мозку, переливанню крові та кріобіології, створенню нових білкових препаратів для лікування крові та кровотворних органів. Одержав нові дані про механізм дії внутрішньоартеріального переливання крові при травматичному шоку і

гострій крововтраті. Вивчав механізми кріопошкоджень клітин кісткового мозку та інших тканин. Обґрунтував можливість багаторічного зберігання життєздатності клітин у стані анабіозу при температурі — 196°C. Запропонував метод довгочасного консервування кісткового мозку й довів, що трансплантація його дає позитивний ефект при променевому синдромі та онкологічних захворюваннях. Член міжнародного товариства гематологів і трансфізіологів. Нагороджений орденами Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора та іншими орденами і медалями. Відзначений Премією ім. О. О. Богомольця АН УРСР.

ЛІТЕРАТУРА

ЛАВРИК С. С. История кафедры пропедевтики внутренних болезней киевского медицинского института: (К 50-летию каф.).—В кн.: Кислородная недостаточность у больных ишемической болезнью сердца и пути ее коррекции. К.: 1980, с. 5—20.

ЛАВРИК Семен Семенович.— В кн.: Історія Академії Наук Української РСР. К.: 1982, с. 759—760.

ЛАВРИК Семен Семенович.—В кн.: УРЕ, 2-е вид., 1981, т. 6, с. 44.

245 ЛИСТОПАДА

90 років з дня народження

МАРКІША Перця Давидовича

(25. XI. (7. XII) 1895—12. VIII. 1952).

Перец Давидович Маркіш — єврейський радянський письменник. Народився в м. Полонному на Хмельниччині. Член комуністичної партії з 1940 р. Друкуватися почав у 1917 р. Перша поема «Волинь» вийшла в 1918 р. В ній відображено містечковий патріархальний побут. У збірках віршів «Пороси», «Неприкаяний», «Пустощі» (1919 р.), «Просто так» (1921 р.) — письменник оспівує Велику Жовтневу соціалістичну революцію, героїв громадянської війни, таврує контрреволюцію, ворогів нового життя. В поемі «Брати» (1929 р.) — відображені події громадянської війни на Україні, в поемах: «Харків» (1927 р.) «Зоря над Дніпром» (1933 р.) — соціалістичне будівництво в СРСР. У збірках «Чорноморські балади» (1942 р.) та поемі «Війна» (1941—1948 рр.) автор висвітлив героїзм радянського народу у роки Великої Вітчизняної війни. Маркіш автор п'єс «Земля» (1930 р.), «Сім'я Овадіс» (1937 р.) «Повстання в гетто» (1946 р.), ро-

манів: «3 віку у вік» (1929—1941 рр.), «Крок поколінь» (видаєно 1966 р.), літературно-критичних статей. Нагороджений орденом Леніна.

ЛІТЕРАТУРА

МАРКИШ П. Д. Избранные произведения. В 2-х т. Т. 1—2.—М.: Гослитиздат, 1960. Т. 1. Стихотворения.—383 с. Т. 2. Поэмы.—319 с.

МАРКИШ П. Д. Стихотворения и поэмы. — Л.: Сов. писатель, 1939.—102 с.

БЕНЦИАНОВ С. Поезія земляка: (Про П. Маркіша). — Рад. Поділля, 1969, 9 груд.

ВШАНУВАННЯ поета-земляка (П. Маркіша). — Літ. Україна, 1965, 30 листоп.

НАРОВЧАТОВ С. Мужественный талант: (К 70-летию со дня рождения П. Маркиша). — Лит. газ., 1965, 9 дек.

МАРКИШ Перец Давидович. — В кн.: БСЭ. 3-е изд., 1974, т. 15, с. 378—379.

МАРКИШ Перец Давидович. — В кн.: УРЕ. 2-е вид., 1981, т. 6, с. 333.

МАРКИШ Перец Давидович. — В кн.: Краткая литературная энциклопедия, 1967, т. 4, с. 623.

14. (26) грудня 160 років з часу

повстання декабристів

(1825—1985).

Декабристи — російські дворянські революціонери, які в грудні 1825 р. вперше в історії Росії підняли збройне повстання проти самодержавства і кріпосництва. Погляди декабристів склалися під впливом революційних ідей О. М. Радищева, західно-європейських і, передусім, французьких просвітителів. Великий вплив на свідомість декабристів мали велика французька революція і патріотичне піднесення російського народу в ході Вітчизняної війни 1812 р., учасниками якої були майже всі активні діячі руху декабристів.

У 1816 р. в Петербурзі молоді офіцери М. М. Муравйов, брати С. І. Муравйов-Апостол та М. І. Муравйов-Апостол, І. Д. Якушін та ін. заснували перше в Росії таємне політичне товариство «Союз порятунку». Програма товариства передбачала заміну абсолютизму конституційною монархією. В 1818 р. товариство було ліквідовано і в Петербурзі засновано нове — «Союз благоденства». Ідейна боротьба всередині організації, поглиблена робота над програмою, пошуки нових

форм вимагали перебудови товариства. В 1821 р. «Союз благоденства» було розпущено й почалося формування нової організації. В березні 1821 р. в м. Тульчині створюється Південне товариство декабристів на чолі з П. І. Пестелем, у Петербурзі — Північне товариство декабристів, очолюване М. М. Муравйовим. Восени 1923 р. у Кам'янці (тепер м. Черкаської обл.) відбулася нарада керівників Південного товариства, де було схвалено ідею здійснення в Росії революційного перевороту за допомогою армії і встановлення республіканського ладу.

У вересні 1825 р. до Південного товариства декабристів приєдналось «Товариство об'єднаних слов'ян», засноване в 1823 р. в м. Новоград-Волинську артилерійськими офіцерами братами П. І. та А. І. Борисовими і польським революціонером Ю. Люблінським.

Декабристські таємні товариства залишили помітний слід і на території сучасної Хмельниччини. У 1816 р. герой Бородіна декабрист поет В. Ф. Раєвський організував у Кам'янці-Подільському підпільний політичний гурток «Залізні персні».

Активну участь в роботі Південного товариства брали подільяни О. П. Юшневський, який був одним з його організаторів і керівників, О. Й. Корнілович, що здійснював зв'язок між Південним і Північним товариствами. П. К. Вигодовський (Дунцов), уродженець с. Ружичної, що входить до складу сучасного м. Хмельницького — прихильник революційного повалення самодержавства і знищення кріпосництва.

У 1825 р. в Краснові діяла управа товариства об'єднаних слов'ян, яку очолював командир роти Пензенського піхотного полку М. М. Спирідов, в цей же час в с. Кузьмині розгорнула роботу підпільна група декабристів, якою керував командир роти О. І. Тютчев, в Старокостянтиніві підпільну декабристську групу очолював поручник Пензенського полку П. Ф. Громницький. Підпільна група декабристів діяла також в Полонному, де перебували артилерійські частини 2-ї армії.

Декабристи виступили проти самодержавства 14 (26) грудня 1825 р. — у день присяги новому імператорові Миколі І. Нерішучість повстанців дала змогу царедворцям зібрати переважні сили війська і розгромити повстання,

До слідства в справі декабристів було притягнуто 579 чоловік. П'ятьох керівників руху: П. І. Пестеля, К. Ф. Рилева, С. І. Муравйова-Апостола, М. П. Бестужева-Рюміна та П. Г. Каховського за вироком суду було повішено. 121 чоловіка заслано до Сибіру, кількох офіцерів розжаловано в рядові, сотні солдатів покарано шпіцрутенами.

Рух декабристів, який був, за словами В. І. Леніна, складовою частиною першого етапу визвольного руху, зазнав поразки тому, що його нечисленні учасники не спиралися на народ. Відзначаючи вузькість і обмеженість руху декабристів, В. І. Ленін разом з тим вказував, що їхня справа не загинула «Декабристи розбудили Герцена. Герцен розгорнув революційну агітацію. Йї підхопили, розширили, зміцнили, загартовували революціонери-різничини...».

ЛІТЕРАТУРА

ЛЕНІН В. І. З минулого робітничої преси в Росії. — Повн. збір. творів. Т. 25, с. 90—98.

ЛЕНІН В. І. Пам'яті Герцена. — Повн. збір. творів. Т. 21, с. 243—249.

ЛЕНІН В. І. Роль станів і класів у визвольному русі. — Повн. збір. творів. Т. 23, с. 382—384.

ВОССТАНИЕ декабристов: Документы и материалы. В 15 т. 1925—1979 г.г.

БОГДАНОВА М. М. Декабрист-крестьянин П. Ф. Дунцов-Выгодовский. — Иркутск: Кн.: изд-во, 1959. — 116 с.

ГУМЕНЮК С. Из іскри — полум'я. — Корчагінець, 1975. 23 груд. — (До 150-річчя повстання декабристів).

ГУМЕНЮК С. К., Морський М. Д. Туристські маршрути Хмельниччини: Путівник. — Львів: Каменяр, 1983. — 120 с., 23 іл.

Про декабристів с. 58, 73, 74, 75.

ЛИСЕНКО М. Декабристський рух на Україні. — К.: Держполітвидав УРСР, 1954. — 72 с.

НЕЧКИНА М. В. Движение декабристов. В 2-х т. — М.: Изд-во АН СССР, 1955. Т. 1. 483 с. Т. 2. 507 с.

НЕЧКИНА М. В. Декабристы. — М.: Наука, 1983. — 183 с.

НЕЧКИНА М. В. День 14 декабря 1825 года. — Мысль, 1975. — 398 с.

ВИГОДОВСЬКИЙ М. Ф. (Дунцов) — В кн.: Рад. енциклопедія історії України. 1969, т. 1, с. 274.

ЗАКРЕВСЬКИЙ М. Ф. Декабристы. — В кн.: Рад. енциклопедія історії України. 1969, т. 1, с. 326—330.

ЗАКРЕВСЬКИЙ М. Ф. Декабристи.—В кн.: УРЕ. 2-е вид., 1979, т. 3, с. 274—276.

29 ГРУДНЯ

110 років з дня народження ЯВОРСЬКОГО Василя Івановича (29. XII. 1875—20. IX. 1974).

Василь Іванович Яворський — вітчизняний геолог та палеонтолог. Герой Соціалістичної Праці, лауреат Державної премії СРСР, заслужений діяч науки і техніки РРФСР. Народився в м. Кам'янці-Подільському. Трудову діяльність почав робітником на шахті. З 1898 р., після закінчення Домбровської гірничої школи, завідував шахтою. В 1905 р. вступив до Петербургського гірничого інституту, який закінчив у 1913 р. Працював в Геологічному комітеті (пізніше Всесоюзному ордену Леніна науково-дослідному геологічному інституті). Основні праці професора В. І. Яворського присвячені геології вугільних родовищ і палеонтології. Майже 80 років життя віддав вивченню вугільних басейнів нашої країни, зокрема Кузбасу і Донбасу.

ЛІТЕРАТУРА

ЯВОРСКИЙ В. И. Геология кузнецкого бассейна.—Труды ин-та геологических наук. М.: Изд-во АН СССР, 1947, с. 175—184.

ЯВОРСКИЙ В. И. Земля кузнецкая от древнейших Эпох до наших дней. — М.: Недра, 1973.—78 с.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. К.: УРЕ, 1971.—706 с.

Про Яворського В. І. с. 47, 323.

МОКРИНСЬКИЙ В. В. Василий Иванович Яворский.— Сов. геология, 1966, № 5, с. 3—9.

ЯВОРСКИЙ Василий Иванович.—В кн.: БСЭ. 3-е изд., 1978, с. 30, с. 431.

ЯВОРСЬКИЙ Василь Іванович — В кн.: УРЕ., 1964, т. 16, с. 448.

БА 02523. Подписано к печати 5. XI. 84 г.
Печать высокая. Формат 60х84 1/16.
Печат. листов 1,5. Зак. 3010, т. 150.

Ярмолинецкая райтипография.